

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/112219>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-18 and may be subject to change.

De ethische homo economicus

De economie van goed en kwaad. Zoektocht naar economische zingeving van Gilgamesj tot Wall Street

Door: T. Sedláček (2012)
Schiedam: Scriptum, 489 p.

Auteurs: Kim Fairley en Esther-Mirjam Sent

De Amerikaanse econoom Milton Friedman, voorvechter van het kapitalisme, stelt in *Essays in Positive Economics* dat economie een positivistische wetenschap dient te zijn, die waarde vrij is en de wereld beschrijft zoals die is, niet zoals die zou moeten zijn. Enkel de uitspraak dat 'economie een positivistische wetenschap dient te zijn' is echter al normatief.

Met dergelijke citaten prikkelt de Tsjechische macro-econoom Tomáš Sedláček de lezer en probeert hij in zijn boek uiteen te zetten dat economie uiteindelijk volledig een economie van goed en kwaad is. Middels vele geschriften, uiteenlopend van het oudste gevonden geschrift (het Gilgamesj-epos) en het Oude Testament tot teksten van filosofen als Plato en Descartes, presenteert Sedláček een aantal inzichten die cruciaal zijn voor een beter begrip van de economie. Niet alleen illustreert hij hiermee dat het principe van de onzichtbare hand, die markten automatisch in evenwicht zou moeten brengen, al ver voor Adam Smith, de zogenaamde vader van de economie, is ontwikkeld. Ook stelt hij dat Smiths grootste bijdrage aan de economie juist ethisch van karakter was.

IRRATIONALITEIT

Provocerend is Sedláček's hoofdstelling dat hedendaagse economen zich te eenzijdig focussen op de *homo economicus* in wie goed en kwaad niet bestaan. De nadruk wordt te veel gelegd op wiskundige modellen die elk sprankje van menselijkheid ontberen en die ons niet helpen om de werkelijkheid te begrijpen. Dat standpunt maakt dit boek interessant voor psychologen. Een zeer invloedrijke stroming binnen de economie grijpt immers terug naar inzichten uit de psychologie.

Vreemder voor ons als gedragseconomen is dat de psychologie eenzelfde soort revolutie van rationalisme naar meer irrationaliteit in de mens heeft gekend. Vierde in de jaren vijftig van de vorige eeuw het behaviorisme nog hoogtij, nu zijn psychologen vooral geïnteresseerd in allerlei vormen van interactie van individuen met hun omgeving en is er aandacht voor cognitie in de vorm van herinneringen en geheugen.

Sociale kaart geestelijke gezondheidszorg 2012

Alphen aan de Rijn: Bohn Stafleu van Loghum, 314 p.

Dit naslagwerk geeft informatie over het wie, wat en waar van de Nederlandse ggz, verslavingszorg en maatschappelijke opvang. Naast adressen geeft het boek ook informatie over de doelstellingen van de verschillende organisaties en hun samenwerkingsverbanden.

Voorkom probleemgedrag

Door: K. Lynne Lane et al. (2012)
Amsterdam: SWP, 224 p.

Omgaan met problematische leerlingen valt niet mee. Dit naslagwerk biedt leraren en gedragsspecialisten in het basisonderwijs handvatten om lastig gedrag te voorkomen.

Waar begin je?

Door: T.A. Creed et al. (2012)
Amsterdam: SWP, 184 p.

Onderzoek naar de werkzaamheid van cognitieve gedragstherapie laat zien dat deze behandeling effectief is voor jongeren en volwassenen. Volgens de auteurs kan kennis van deze benadering een waardevolle bijdrage zijn voor schoolpsychologen en andere zorgbegeleiders van jongeren.

Het gevecht. Verslaving, de onberekenbare vijand

Door: R. van Olm (2012)

Amsterdam: Balans, 252 p.

De auteur volgde een jaar lang het leven van verslaafden binnen de instelling Bouman ggz in Rotterdam. Hij beschrijft hun gevecht tegen drank en drugs en schetst de wereld om hen heen.

Dialectische gedragstherapie. Een praktische handleiding

Door: K. Koerner (2012)

Amsterdam: Nieuwezijds, 238 p.

De auteur beschrijft de theoretische opzet en de praktische uitvoering van de complexe en intensieve behandelvorm van cliënten met ernstige, meervoudige psychische problemen.

Schematherapie. Een praktische handleiding

Door: A. Arntz en G. Jacob (2012)

Amsterdam: Nieuwezijds, 244 p.

Dit boek is een introductie op de brede toepassing van schematherapie voor diverse stoornissen, van chronische as-I klachten als complexe angststoornissen en chronische depressie, tot diverse persoonlijkheidsstoornissen.

Alhoewel Sedláček niet ingaat op de ontwikkelingen binnen de psychologie, maakt hij veelvuldig gebruik van inzichten van Carl Jung en zijn nadruk op het onbewuste als tegenhanger van de bestudering van het waarneembare als enkel studieobject. Zo citeert hij Jung over het Gilgamesj-epos: 'Al vanaf dit epos is duidelijk dat de aanval van het onbewuste de ware machtsbron wordt in een heroïsche strijd; dit is zo indrukwekkend, dat men zich de vraag dient te stellen, of deze vermeende animositeit van dit moederlijke archetype niet juist een list is van Mater Natura om haar favoriete kind tot de grootst mogelijke prestatie aan te sporen.'

De vraag rijst waarom deze oude verhalen geanalyseerd worden en hoe de symboliek uit de oudheid nu nog steeds relevant kan zijn. Volgens Sedláček geeft Jung hier het perfecte antwoord op: 'Het menselijk denken en zijn kijk op de wereld voltrekt zich in archetypen die duizenden jaren in stand blijven. Daarom is het de moeite waard die archetypen te bestuderen en te leren kennen. De eenvoudigste en beste manier om dat te doen, is om ze in hun prille en ongepolijste vorm te bekijken, in een tijd waarin de samenleving jong(er) was – en vervolgens hun spoor door de geschiedenis te volgen en te zien hoe ze in de loop der tijd veranderen.'

BEETJE BEGRIP

Alhoewel Sedláček's uiteenzetting van symbolen en archetypen uit de verre geschiedenis door de woorden van Jung betekenis en relevantie hebben voor de psychologie, valt er uit een voetnoot (p. 24) iets op te maken over zijn paradoxale opvatting over de psychologie. Psychologen zouden volgens hem hun ideaal in het verleden leggen en sceptisch zijn over de mate waarin ontwikkeling ook vooruitgang zou betekenen. Of zoals hij Jung citeert: 'Zonder pijn verandert er niets, en de menselijke natuur al helemaal niet.' Sedláček meent dat te midden van al deze sociaalwetenschappelijke disciplines, de economen vermoedelijk de enigen zijn die hun ideaal in de toekomst zien.

Sedláček heeft een immense bijdrage geleverd door als eerste symboliek en archetypen uit de allereerste teksten die onze beschaving kent te relateren aan de economie. Hierbij heeft hij ook inzichten en opvattingen uit de psychologie verwerkt. Wij als economen blijven bij onze leest en durven ons niet te wagen aan de kritische noot die Sedláček plaatst bij de verheffing van het verleden tot ideaal binnen de psychologie. Wel vragen we hierbij om een beetje begrip als het gaat om voorspellende gaven van economen. Het is moeilijk om ontwikkelingen met betrekking tot de economie van een land, een continent of van de hele wereld te voorspellen, maar we worden simpelweg gedreven door een ideaal dat in de toekomst ligt. Een ideaal dat probeert om hoogtij en laagtij te voorspellen, om daar vervolgens zo goed mogelijk op te kunnen reageren.

Kim Fairley is promovenda bij Financiële Economie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en het Donders Instituut voor Brein, Cognitie en Gedrag. Esther-Mirjam Sent is hoogleraar Economische Theorie en Economisch Beleid aan de Radboud Universiteit Nijmegen. E-mail: k.fairley@fm.ru.nl en e.m.sent@fm.ru.nl.